

Dr. Hirc — H. pl. Hranilović, Zemljepis Hrvatske. Založnika razpošiljata 16 str. obsežni »Pristup« (nekak ogled) knjige, ki bo obsegala 60 tiskanih pol z več kakor 200 slikami. Iz vsega je razvidno, da bo knjiga prav zanimiva in stala na vrhuncu znanosti. »Pristup« sam nam še ne daje pravice ocenjevati njene vsebine, ali oprema (slike) je prav lepa, in mi bi le želeli, da bi tudi »Slov. Matica« svojo »Slovensko zemljo« vsaj v taki obliki izdajala. Slov. razumništvu pa in zlasti našim knjižnicam, ne izvzemši učiteljskih, priporočamo »Zemljepis Hrvatske«.

S. Rutar.

C. de Franceschi, I castelli della val D' Arsa. V uvodu je narisana ob kratkem vsa zgodovina istrska, potem pa slede zgodovinski podatki o Lupoglavi, Boljunu in Vranji, Kožljaku, Pasu in Belaju, Cepiču in Kršanu. V dodatku je nekaj dosedaj še ne izdanih dokumentov in rodovniki važnejših istrskih gradnikov, n. pr. Herberštajnov. Knjiga je mirno pisana brez strastnih napadov na Slovence, kakršne smo navajeni čitati pri drugih istrskih zgodopiscih. Pisatelju se je začelo celo svitati, da stari »Ronz« je sedanji Roč, čeravno nima pojma o slovenskem rinizmu. Na str. 117. imenuje našega Trubarja »Peter«.

S. Rutar.

Prva slovenska umetniška razstava v Ljubljani. Meseca septembra in oktobra t. l. bodeta zapisana v zgodovini slovenske upodabljajoče umetnosti kot mejnika žalostne minolosti in vesele bodočnosti. V teh dveh mesecih bode namreč odprta v veliki dvorani »Mestnega doma« prva slovenska umetniška razstava. 15. sept. stopijo naši slikarji, kiparji, podobarji, risarji in arhitekti prvič združeni pred domačo javnost. Kakor uboga, bojzljiva pastorka se je skrivala doslej naša umetnost. Le redkokdaj je bila razstavljena po trgovskih izložbah kaka sličica ali kaka soha, kjer pa spričo slabe, neprimerne razsvetljave ter neumestne soseščine navadno ni prišla do umetniške veljave. Večina naših upodabljajočih umetnikov je ostala občinstvu neznan. Niti imen ne pozna slovenska javnost. Razumljivo je torej, da slovenski slikarji in kiparji niso uživali tistega ugleda, katerega zaslužijo, in prav zategadelj so imeli tuji — dostikrat prav ničevi — umetniki med Slovenci več dela in več zaslužka nego skromni, skriti domačini. S prvo slovensko umetniško razstavo pa se napravi konec dosedanjim nezdravim, krivičnim razmeram. 15. sept. t. l. nastopijo naši umetniki prvič združeni v krasno enoto kot stan pred svoj narod ter v slogi in edinosti dokažejo, da v svojih skriviščih niso spali, nego da so se vzlic skrajno neugodnim prilikam povzpeli do tolike umetniške višine, da morejo tekmovati s srečnejšimi tujci. Poslej bo torej narodna dolžnost vseh naših slojev in stanov, da dajo naročil in zaslužka domačim umetnikom in ne več tujcem, ki nam niso tuji le po rodu in jeziku, nego tudi po duhu, po sujetih svojih del. Izginiti morajo poslej iz naših cerkvâ navadno prav rokodelske slike in neokretne tvorničarske sohe nemških in drugih »umetnikov« teš se umakniti umetniškim delom domačih kiparjev. Izginiti morajo tiste šablonske podobe tujcev ter napraviti prostor umetniškim slikam naših in drugih slovanskih slikarjev. V

naših sobah poslej ne sme biti več tistih Faustov, Marjetic, Romejev, Julij, tistih nemških vitezov in plemenitašinj pa tistih dolgočasnih italijanskih obrazov. Tudi Goetheji in Schillerji se morajo umakniti z naših miz in omar. Naši kiparji nam ustvarijo v mramorju in mavcu slovenske junake in prvake z bojnega in in umetniško-literarnega polja. A tudi slovenskih originalov pa lepih naših dekliških ter ljubeznivih otroških slovenskih obrazkov poslej ne bo manjkalo. Prva slovenska umetniška razstava dokaže narodu, da so naši kiparji sposobni najlepših in najtežjih del — naše občinstvo pa bo moglo naročati pri njih vsega, kar je skladno z našim narodnim duhom in okusom. Doslej so bili naši umetniki čestokrat vezani z obziri, ki nimajo z umetnostjo prav nobene zveze. Marsikak slikar in kipar je moral s krvavečo dušo zatajevati se v svojem stremljenju ter prirezavati svojemu kvišku hrepenečemu geniju nemirna krila. Rokodelstvo, šablonska obrt je imela doslej pri nas, žal, tudi na umetniškem polju največ posla in priznanja. Poslej pa mora biti zmagovalna misel svobodna tudi na umetniškem torišču. Ob prvi slovenski slikarski in kiparski razstavi se uči okusa tudi priprosto naše ljudstvo — dolžnost naše kritike pa bo, povedati mu, kaj je lepo, kaj je umetnost. Le umetniški moment je odločilen pri razsojanju umotvora, vse drugo je nebitvenega pomena. Za pravo razumevanje in uživanje umetnosti bo sploh treba ob tej priliki izpregovoriti kaj več, kajti med našim — tudi najboljšim — občinstvom jih je še prav malo, ki znajo — gledati umotvore, še manj pa takih, ki sodijo slike in kipe po bistvu, ne pa po slučajnih, nevažnih malenkostih. Vzgojevalni moment je potemtakem pri bodoči I. umetniški razstavi prav posebnega pomena, zato pa je želeti, da bi bila razstava tudi z dežele mnogoštevilno posečana, ter da bi se z njo prav obširno bavilo vse slovensko časopisje. »Umetniško društvo«, ki živi jedva leto dni, dokaže s svojo razstavo takoj spočetka svojega obstanka, da je za kulturo in estetiško izobrazbo našega naroda prepotrebno, in da je samo obžalovati, ker se ni ustanovilo že prej. Narodna dolžnost pa je vseh rodoljubov in rodoljubkinj, da podpirajo ne le moralno, nego tudi gmotno to prevažno kulturno društvo. Naša literatura in glasba sta se povzpeli že tako visoko, da ju moremo pokazati tudi večjim in bogatejšim narodom, naši operni pevci in slovenski igralci in igralka kažejo in so kazali svojo veliko umetnost na cesarskih in kraljevih odrih, — naši arhitekti so priznane kapacitete v tujini — poslej bodi naša naloga, da pripomoremo tudi našim velenadarjenim slikarjem in kiparjem do veljave in ugleda. V to pomozi naša I. umetniška razstava ter požrtvovalnost zavednih Slovencev!

F. G.

Strossmayerjev jubilej. Dne 8. septembra t. l. preteče 50 let, kar je bil dr. Josip Juraj Strossmayer posvečen za škofa djakovskega. Z ozirom na to redko slavnost je izpregovoril na občnem zboru »Hrvatske Matice« dr. Smičiklas letos te-le besede: »Naš proslavljeni biskup Josip Juraj Strossmayer slavi ove godine prerijetku slavu. 18. novembra godine 1849. bude imenovan za biskupa, a 8. septembra god. 1850. bude v Beču od papinskoga nuncija za biskupa posvećen. Odmah iza toga nastupi svoje biskupovanje, u trideset i petoj godini svoga života. Po milosti božjoj slavi naš svećar 8. septembra i slijedećih dana ove godine petdesetgodišnjicu svoga veoma zaslužnoga za crkvu i narod hrvatski biskupovanja. Ovakovu slavu slavi u jednom stoljeću u cijelom kršćanskom svijetu kadgod jedan, dva, a znadu proći i cijela stoljeća, da ne proslavi niti jedan. U našem hrvatskom narodu ovo će biti jedini slučaj za ovo hiljadu go-